

Arkadiusz Domaszek

Uprawnienie duchownych do przepowiadania Słowa Bożego w świele Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r.

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawno-historyczny 50/3-4, 51-67

2007

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KS. ARKADIUSZ DOMASZK, SDB
Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie

UPRAWNIENIE DUCHOWNYCH DO PRZEPOWIADANIA SŁOWA BOŻEGO W ŚWIETLE KODEKSU PRAWA KANONICZNEGO Z 1983 R.

Treść: Wstęp. 1. Obowiązek głoszenia Ewangelii przez szafarzy. 2. Władza biskupów. 3. Uprawnienie przezbiterów i diakonów. Zakończenie.

Wstęp

Kapłaństwo w Kościele katolickim odnajduje swoją tożsamość w osobie Dobrego Pasterza – Jezusa Chrystusa. Kapłani noszą w sobie obraz Chrystusa i pomagają ludziom rozpoznać Zbawiciela. Pomoc w rozpoznawaniu Jezusa Chrystusa wyraża się m.in. w sprawowaniu funkcji prorockiej, której częścią jest posługa słowa Bożego.¹ Normy prawa kanonicznego, które regulują to posługiwanie, zawierają się w trzeciej księdze Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r.²

W kanonicznym ujęciu kościelne posługiwanie słowu Bożemu dotyczy zwłaszcza dwóch przestrzeni: przepowiadania i katechezy³.

---

¹ Por. Kongregacja ds. Duchowieństwa, Instrukcja *Kapłan, pasterz i przewodnik wspólnoty parafialnej*, 04.08.2002 r., Pallotinum 2002, nr 9.

² Por. *Codex Iuris Canonici, auctoritate Joannis Pauli PP. promulgatus, Kodeks Prawa Kanonicznego*. Przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu, Poznań 1984 (dalej KPK 1983). Struktura obecnego Kodeksu wyraźniej ukazuje odrębność zadania nauczycielskiego w Kościele, por. P. G. Marcuzzi, *Introduzione al libro III, w: Codice di Diritto Canonico*, a cura di T. Bertone, Roma 1983, s. 473.

³ Słowo Boże w różnorodny sposób może dotrzeć do człowieka. Jednakże te dwa sposoby: przepowiadanie i katecheza, zajmują centralną i uprzywilejowaną pozycję w Kościele, por. J. A. Coriden, *Introduction and commentary*, w: *New commentary of the Code of Canon Law*, ed. J. P. Beal, J. A. Corriden, T. J. Green, New York-Mahwah 2000, s. 920; J. A. Fuentes, *Introducción y comentario*, w: *Comentario exegético al Código de Derecho Canónico*, ed. A. Marzoa, J. Miras y R. Rodríguez-Ocaña, vol. III/1, Pamplona 1997, s. 78. Na wielość form w posługiwaniu słowu Bożemu wskazuje kan.

Termin przepowiadanie (*praedicare*) określa tę część posługi słowa Bożego, która wiąże się z kaznodziejstwem Kościoła⁴. „Przepowiadaniu słowa Bożego poświęcone są kanony od 762 do 772 i chociaż nie definiują one wprost terminu przepowiadanie, z tekstów wynika, że *praedicatio* oznacza ustny przekaz żywego słowa Bożego, które objawia się przede wszystkim przez usta kapłanów, którzy powinni uznać przepowiadanie za swój podstawowy obowiązek.”⁵

Zagadnienie posługi słowa Bożego w treści poszczególnych kanonów koncentruje się wokół głoszenia Ewangelii, która jest esencją i formą centralną dla służby słowa⁶. Przepowiadanie Ewangelii jest zadaniem i jednocześnie odpowiedzialnością wszystkich członków Ludu Bożego⁷. W ramach tego wspólnego

---

761 KPK 1983: „Do głoszenia nauki chrześcijańskiej należy stosować różne dostępne środki, zwłaszcza przepowiadanie i nauczanie katechetyczne, które zajmują zawsze naczelną rolę; następnie przedstawianie nauki w szkołach, w akademiach, na konferencjach i różnego rodzaju zebraniach; upowszechnianie jej przez publiczne deklaracje, dokonywane przez kompetentną władzę z okazji pewnych wydarzeń, nadto przez słowo drukowane oraz inne środki społecznego przekazu.”

⁴ Termin: przepowiadanie wydaje się być trudnym do sprecyzowania, por. J. Stacey, *Preaching*, w: *A new dictionary of christian theology*, ed. A. Richardson – J. Bowden, Norwich 1984, s. 458-460. O posłudze słowa Bożego, jako terminie technicznym odnoszącym się do przepowiadania i katechezy, mówił A. Montan. Termin ten odróżnia się od głoszenia Ewangelii, które z kolei może być używane w bardzo szerokim znaczeniu – wszelkiego głoszenia orędzia chrześcijańskiego, por. tenże, *La funzione di insegnare della Chiesa*, w: *La normativa del nuovo Codice*, a cura di E. Cappellini, Brescia 1983, s. 144. W poprzednim Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1917 r. prawodawca użył terminu *concio* (kazanie), który był analogiczny do współczesnego – *praedicare*. Por. *Codex Iuris Canonici, Pii X pontificis Maximi iussu digestus, Benedicti Papae XV auctoritate promulgatus*, Typis Polyglottis Vaticanis 1956 (dalej CIC 1917), can. 1337-1348.

⁵ Z. Adamek, *Homiletyka*, Tarnów 1992, s. 95.

⁶ Por. L. Chiappetta, *Il Codice di Diritto Canonico, Commento giuridico-pastorale*, t. II, Roma 1996, t. II, dz. cyt., s. 12. Por. także M. A. Sanches Gomez, *El anuncio del Evangelio en el Código de Derecho Canonico, Introducción al Libro III: „De Ecclesiae munere docendi”*, Valencia 1990; A. Lewek, *Nowa ewangelizacja w duchu Soboru Watykańskiego II*, t. 1-2, Katowice 1995. Na centralne znaczenie głoszenia Ewangelii w świecie współczesnym wskazał papież Paweł VI w oddzielnej adhortacji, por. *Evangelii nuntiandi*, 08.12.1975 r., AAS 68 (1976), s. 5-76. Por. także Jan Paweł II, Adhortacja *Vita consecrata*, 25.03.1966 r., Żąbki 1996, nr 81.

⁷ Współodpowiedzialność wszystkich podmiotów w Kościele za posługę słowa przenika myśl o komunii eklezjalnej, por.: „Owa wspólna odpowiedzialność za posługę słowa, realizowana wedle różnych stopni reprezentacyjności i władzy oraz w zgodzie z różnorodnością specjalnych funkcji, zawiera się zatem w logice komunii kościelnej na każdym poziomie jej różnych wyrazów: od Papieża (...), aż do wiernego świeckiego (...). Oznacza to, że przed wszelkim ostatecznym upoważnieniem teologicznym do mówienia w imieniu Kościoła, każdy wierny jest zobowiązany na mocy sakramentu bierzmo-

prawa i obowiązku występują pewne różnice, gdy dzielimy wiernych na duchownych i świeckich. Poszukiwania poniższego rozważania skupią się na duchownych. Zakres obowiązków i uprawnień biskupów, prezbiterów i diakonów będzie treścią tego opracowania, w świetle aktualnego prawodawstwa Kościoła. Tym samym inne kwestie dotyczące przepowiadania, a zwłaszcza odnoszące się do przedmiotu i metody kaznodziejskiej, nie zostaną tutaj uwzględnione.

1. Obowiązek głoszenia Ewangelii przez szafarzy

Zagadnienie przepowiadania słowa Bożego otwiera kanon wskazujący na obowiązek głoszenia Ewangelii Bożej przez szafarzy. Kanon ten, nawiązujący do nauczania Soboru Watykańskiego II, podkreśla znaczenie słowa Bożego, którą jednoczy Lud Boży. „Ponieważ Lud Boży jednoczy się przede wszystkim przez słowo Boga żywego, którego z całą słusnością można się domagać z ust kapłańskich, stąd święci szafarze winni bardzo cenić posługę przepowiadania, ponieważ ich podstawowym obowiązkiem jest głoszenie wszystkim Ewangelii Bożej”⁸.

---

wania – który go włącza w komuniję świadków – do głoszenia ‘nie siebie samych, ale Chrystusa Jezusa’ (2 Kor 4,5). A jest to możliwe jedynie wówczas, gdy zachowuje się ciągle, także we własnym sposobie działania, komuniję z całym Kościołem (kan. 209 § 1)”⁷, L. Gerosa, *Prawo Kościoła, Podręczniki teologii katolickiej (Amateca)*, t. 12, Poznań 1999, s. 113. O profetycznej służbie w głoszeniu Ewangelii przez wszystkie grupy wiernych Kościoła, por. Synod Biskupów. Zgromadzenie specjalne dla Europy. *Deklaracja – abyśmy byli świadkami Chrystusa, który nas wyzwolił*, Warszawa 1992, s. 14-15; Jan Paweł II, List apostołski *Novo millennio ineunte*, 06.01.2001 r., Poznań 2001, nr 40; W. Łydka, *Nauczanie Kościoła*, w: *Słownik teologiczny*, red. A. Zuberbier, Katowice 1998, s. 334; J. L. Santos, *Predicazione*, w: *Nuovo dizionario di diritto canonico*, a cura di C. Corral Salvador, V. Paolis, G. Ghirlanda, Torino 1993, s. 814-817; M. C. Hilker, *Preaching*, w: *The new dictionary of theology*, J. Komonchak – M. Collins – D. A. Lane, Wilmington-Delaware 1988, s. 791-797; P. V. Paolis, *La funzione di insegnamento nel Codice di Diritto Canonico*, *Seminarium* 41 (1989) nr 3-4, s. 452-455; J. Syryjczyk, *Przepowiadanie słowa Bożego i nauczanie katechetyczne według norm nowego prawa kościelnego*, w: *Duszpasterstwo w świetle Nowego Kodeksu Prawa Kanonicznego*, red. J. Syryjczyk, Warszawa 1985, s. 138. Zadania profetyczne wiernych wynikają z wszczęcia w Chrystusa poprzez sakrament chrztu, por. KPK 1983, kan. 204 § 1.

⁸ KPK 1983, kan. 762. Kanon ten ma swoje źródło biblijne w Ml 2,1-9. O jednoczącej mocy słowa, które pada z ust kapłańskich, w powiązaniu z kan. 762, por. L. Gerosa, *Diritto ecclesiale e pastorale*, Torino 1991, s. 63-64. Por. także o roli słowa Bożego w aspekcie duszpasterskim: A. Michalik, *Duszpasterz wczoraj, dziś i jutro. Część II wybrane zagadnienia duszpasterskie*, Tarnów 1997, s. 147-158; D. Bourgeios, *Duszpasterstwo Kościoła*, Poznań 2001, s. 341-381.

Święci szafarze są zobowiązani do głoszenia Ewangelii i jest to ich podstawowy obowiązek. Powaga przepowiadania słowa Bożego wyklucza traktowanie tego zadania jako marginalnego, opcjonalnego czy drugorzędnego⁹. Zarazem należy zauważyć, że chociaż tekst łaciński kan. 762 wskazuje na to zadanie jako jeden z najważniejszych obowiązków, to nie jest ono jedynym. Łączy się ono i przenika z uświęcającą misją świętych szafarzy, co jest ujęte w innych normach Kodeksu z 1983 r.¹⁰

Z obowiązkiem świętych szafarzy, tj. biskupów, kapłanów i diakonów łączy się nierozdzielnie prawo pozostałych wiernych do otrzymania tego daru, tj. do usłyszenia słowa Bożego z ust kapłańskich¹¹. Szafarze występują tu jako pośrednicy, którzy głoszą słowo Boże dla zbudowania duchowego wiernych. Na prawo wiernych do otrzymywania darów duchowych za pośrednictwem szafarzy wskazuje też inna norma z Kodeksu z 1983 r.: „Wierni mają prawo otrzymywać pomoce od swoich pasterzy z duchowych dóbr Kościoła, zwłaszcza zaś słowa Bożego i sakramentów.”¹²

⁹ Por. J. H. Provost, *Brought together by the word of the living God (Canons 762-772)*, *Studia Canonica* 23 (1989) nr 2, s. 350.

¹⁰ Por. *Commento al Codice di Diritto Canonico*, a cura di P. V. Pinto, Roma 1985, s. 478. Por. brzmienie kanonu w schemacie z 1977, PPK, t. 11, z. 1, nr 21123; kanon ten wskazywał na pierwszy obowiązek (*primum officium*) ewangelizacji. Podobnie kanon był ujęty w schemacie z 1980 r., por. *Communicationes* 29 (1997), s. 95. Schemat z 1982 r. w odnośnym kan. 762 mówił o *praecipuum officium*, por. *Schema Novissimum*, Post Consultationem S. R. E. Cardinalium, Episcoporum Conferentiarum, Dicasteriorum Curiae Romanae, Universitatum Facultatiumque Ecclesiasticarum Neonon Superiorum Institutorum Vitae Consecratae Recognitum, Iuxta Placita Patrum Commissionis Deinde Emendatum Atque Summo Pontifici Praesentatum, E Civitate Vaticana, 25 Martii 1982. Zamiana *primum* na *praecipuum officium* uwzględniła doniosłość Eucharystii, w której słowo Boże jest częścią, ale nie całością, por. J. A. Fuentes, *Introducción y comentario*, dz. cyt., s. 100. Por. także: „Ponieważ kult chrześcijański, w którym realizuje się wspólne kapłaństwo, jest dziełem, które wypływa z wiary i na niej się opiera, święci szafarze mają pilnie starać się ją wzbudzać oraz wyjaśniać, zwłaszcza przez posługę słowa, która rodzi i karmi wiarę.”, KPK 1983, kan. 836.

¹¹ Por. P. Urso, *Il ministero della parola divina: predicazione e catechesi (can. 781-792)*, w: *Gruppo italiano docenti di diritto canonico – La funzione di insegnare della Chiesa, XIX Incontro di studio passo della Mendola – Trento*, 29.06-03.07.1992, Milano 1994, s. 31-32; J. A. Coriden, *Introduction and commentary*, dz. cyt., s. 924. Na rozróżnienie w Kościele świeckich od świętych szafarzy (*sacri ministri*) wskazuje KPK 1983, kan. 207 § 1.

¹² Tamże, kan. 213. Por. J. Herranz, *Studi sulla nuova legislazione della Chiesa*, Milano 1990, s. 255-256.

2. Władza biskupów

Wszyscy szafarze mają obowiązek głoszenia Ewangelii. Biskupi są pierwszymi zobowiązanymi do realizacji tego zadania. Kan. 756 podaje, że w odniesieniu do Kościoła powszechnego, zadanie głoszenia Ewangelii przynależy do Biskupa Rzymskiego i Kolegium Biskupów¹³. W Kościołach partykularnych odpowiedzialność i nadzór leży w gestii konkretnych biskupów. Są oni, wobec powierzonego im ludu, kierownikami całej posługi słowa¹⁴.

W całości posługi nauczania biskupi są dla wiernych autentycznymi nauczycielami i mistrzami wiary¹⁵. Autentycznemu przepowiadaniu biskupów odpowiada obowiązek wiernych okazywania religijnego posłuszeństwa, wobec takiego nauczania¹⁶. Działalność nauczycielska biskupów dokonuje się zawsze we wspólnocie z Głową Kolegium i komunii wzajemnej¹⁷. Biskupi jako autentyczni nauczyciele wiary w powierzonych sobie Kościołach partykular-

---

¹³ Por. KPK 1983, kan. 756 § 1. Papież w odniesieniu do całego Kościoła głosi Ewangelię. W całej posłudze słowa Biskup Rzymu nie jest niczym skrzepowany, tym bardziej w zakresie przepowiadania, mimo że nie istnieje żaden oddzielny kanon na ten temat w Kodeksie z 1983 r. Priorytet głoszenia Ewangelii przez biskupów, słowem i czynem, powtórzył jeden z ostatnich dokumentów Magisterium, por. Jan Paweł II, Adhortacja *Pastores gregis*, 16.10.2003 r., Kraków 2003, nr 26. Na pojęcie ewangelizacji składa się całe posłanie Kościoła, realizowane przez słowo i czyn, por. R. Zerfass, *Od perykopy do homilii*, Kraków 1995, s. 17. Zagadnienie ewangelizacji, por. także W. Przczyzna, *Integralne ujęcie ewangelizacji, w: Z zagadnień współczesnej homiletyki*, Kraków 1993.

¹⁴ Por. KPK 1983, kan. 756 § 2. Treść całego tego kanonu nawiązuje do odpowiedniego 1327, CIC 1917; brzmienie kanonu w kolejnych schematach: z 1977 r., por. PPK, t. 11, z. 1, nr 21116-21118; z 1980 r., *Communicationes* 29 (1997), s. 94; w schemacie z 1982 r. modyfikacji uległ tylko drugi paragraf, por. Schema Novissimum, can. 756. Posługa biskupów wykonywana „wspólnie”, o której mówi drugi paragraf, odnosi się do Konferencji Episkopatu lub synodów partykularnych, por. kan. 753 aktualnego Kodeksu.

¹⁵ Por. tamże. O istotnej roli nauczycielskiej biskupów w Kościele, w powiązaniu z innymi ich zadaniami, por. Z. Grocholewski, „*Munus docendi*” biskupa, Prawo – Administracja – Kościół 1 (2001) 5, s. 5-32. Por. także J. R. Villar, *El magisterio episcopal, enseñanza auténtica del Evangelio*, *Ius canonicum* 40 (2000) nr 79, s. 35-51.

¹⁶ Por. KPK 1983, kan. 753. Tenże kanon nazywa biskupów nauczycielami (*doctores*), pogłębienie tej myśli wraz z przybliżeniem zadań nauczycielskich biskupów na tle całościowego zadania nauczycielskiego w aktualnym Kodeksie, por. D. Composta, *Il „munus docendi” nel nuovo Codice di Diritto Canonico. Il „munus docendi” dei vescovi*, *Palestra del Clero*, 63 (1984), s. 91-105.

¹⁷ Por. KPK 1983, kan. 375 § 2. Por. także J. A. Fuentes, *Introducción y comentario*, dz. cyt., s. 102.

nych są moderatorami całej posługi słowa¹⁸. W węższym zakresie posługi słowa – kaznodziejskiego przepowiadania – biskupi diecezjalni (a również i tytularni) uzyskują prawo głoszenia słowa wszędzie, a więc również poza swoim Kościołem partykularnym. „Biskupi mają prawo przepowiadać wszędzie słowo Boże, również w kościołach i kaplicach instytutów zakonnych na prawie papieskim, chyba że miejscowy biskup w poszczególnych przypadkach wyraźnie tego odmówi.”¹⁹

Uprawnienie biskupów do przepowiadania słowa w projekcie księgi trzeciej z 1977 r. oddano terminem technicznym *facultas*. W dalszych projektach zwrócono uwagę, że kanon ten dotyczy uprawnień osobowych, a nie tyle miejsca, w którym się przepowiada i użyto wyrazu *ius*²⁰. W dyskusji nad schematem z 1982 r. konsultorzy pozostawili termin *ius*, który oddaje własne uprawnienie i godność biskupią (otrzymaną wraz ze święceniami) w zakresie przepowiadania²¹. Na zależność władzy profetycznej od święceń wskazuje też adhortacja Jana Pawła II poświęcona biskupom. „Każdy biskup otrzymał wraz ze święceniami podstawową misję głoszenia słowa z autorytetem.”²²

Z dyspozycji kan. 763 wynika, że biskup pozamiejskowy nie musi się starać o specjalne zezwolenie na głoszenie słowa w danej diecezji. Biskup miejsca może jednak odmówić tego prawa, jeśli istnieje uzasadniona przyczyna²³. W praktyce korzystanie z tego prawa wy-

---

¹⁸ Por. KPK 1983, kan. 756 § 2. Łaciński tekst używa w tym miejscu wyrazu *moderatores*. Wskazuje tym samym na nadrzędną rolę biskupa nad wieloma formami aktywności wiernych, z których niektóre nie są bezpośrednio związane z jego władzą rządzenia, por. J. A. Fuentes, *Introducción y comentario*, dz. cyt., s. 81-82. Szczególna rola biskupów, jako moderatorów posługi słowa, wynika także z faktu ich udziału w Urzędzie Nauczycielskim Kościoła, por. V. Fagiolo, *Il munus docenti: i canonici introduttivi del III Libro del Codex e la dottrina conciliare sul Magistero Autoritativo della Chiesa*, Monitor Ecclesiasticus 112 (1987), s. 32.

¹⁹ KPK 1983, kan. 763.

²⁰ Por. dyskusja nad projektem z 1980 r., *Communicationes* 29 (1997), s. 33; termin *ius* pozostał w schemacie z 1982 r., por. *Schema Novissimum*, kan. 763.

²¹ Por. *Communicationes* 15 (1983), s. 93. Por. także L. Chiappetta, *Il Codice di Diritto Canonico*, t. II, dz. cyt., s. 16; E. Tejero, *The teaching office of the Church*, w: *Code of Canon Law annotated*, ed. E. Caparros, M. Thériault, J. Thorn, Montréal 1993, s. 503; L. Gerosa, *Prawo Kościoła*, dz. cyt., s. 115.

²² Por. Jan Paweł II, *Adhortacja Pastores gregis*, dz. cyt., nr 29.

²³ Kanon wyraźnie podaje, że biskup miejsca może odmówić prawa przepowiadania. Zatem ordynariusz miejsca, który nie jest biskupem, nie może zabronić skorzystania z tego prawa. Możliwość odmówienia innemu biskupowi prawa do przepowiadania wy-

gląda tak, że biskup, zanim przybędzie do obcej diecezji, powiadamia o tym zamiarze miejscowego biskupa²⁴. Warto w tym miejscu zaznaczyć, iż takie określenie prawa biskupów do przepowiadania jest odejściem od rozumienia jego jako przywileju, jak stanowiło poprzednie prawodawstwo. Tak rozumiane prawo (a nie przywilej) wynika z docenienia godności i władzy biskupów, którzy są następcami apostołów²⁵.

Prawo do przepowiadania jest udzielone biskupom. Zatem nie dotyczy wikariuszy, prefektów i administratorów apostoelskich oraz prałatów personalnych, chyba że posiadają sakrę biskupią²⁶. Również nie jest to prawo własne prałatów i opatów terytorialnych²⁷.

Z prawem biskupów, zwłaszcza diecezjalnych, koreluje ich obowiązek kaznodziejski. „Przede wszystkim biskup nie może uwolnić się od obowiązku przepowiadania lub głoszenia osobiście słowa Bożego. Jest on – jak to już zostało podkreślone – nauczycielem autentycznym, posłanym przez Pana w celu nauczania”²⁸. Powinien on osobiście i często przepowiadać słowo Boże, zwłaszcza w odniesieniu do swoich diecezjan. „Biskup diecezjalny ma obowiązek przedstawiać wiernym i wyjaśniać prawdy wiary, w które należy wierzyć i stosować w obyczajach, sam często przepowiadając (...)”²⁹. Wskazanie na to, że głoszenie Ewangelii jest osobistym obowiązkiem biskupa, pojawiło się w schemacie księgi trzeciej z 1977 r., chociaż w ostatecznej redakcji nie zostało wyeksponowane w księdze poświęconej zadaniom nauczycielskim Kościoła³⁰. W przepowiadaniu biskupa łączy się autorytet jego urzędu ze służbą słowu

---

nika także z kan. 756 § 1, który mówi o kierowniczej funkcji biskupa wobec całej posługi słowa w swoim Kościele partykularnym. Odmówienie biskupowi jego prawa do przepowiadania domaga się bardzo poważnej przyczyny. Przykładowo może być nią przekonanie, że głoszone słowo zawierać będzie błędną albo fałszywą naukę, por. J. A. Coriden, *Introduction and commentary*, dz. cyt., s. 925.

²⁴ Por. E. Sztafrowski, *Podręcznik prawa kanonicznego*, t. 3, Warszawa 1986, s. 29.

²⁵ Por. L. Chiappetta, *Il Codice di Diritto Canonico*, t. II, dz. cyt., s. 16; P. Urso, *Il ministero della parola divina*, dz. cyt., s. 33; J. A. Fuentes, *Introducción y comentario*, dz. cyt., s. 102.

²⁶ Por. L. Chiappetta, *Il Codice di Diritto Canonico*, t. II, dz. cyt., s. 17. O wikariuszach, prefektach i administratorach apostoelskich, por. KPK 1983, kan. 371; o prałatach i opatach terytorialnych, por. tamże, kan. 295.

²⁷ O prałatach i opatach terytorialnych, por. tamże, kan. 370.

²⁸ Z. Grocholewski, „*Munus docendi*” biskupa, dz. cyt., s. 21.

²⁹ KPK 1983, kan. 386 § 1.

³⁰ Por. PPK, t. 11, z. 1, nr 21119.

Bożemu. Biskup pomaga wiernym odczytać „dzisiaj” Kościoła w świetle słowa Bożego³¹.

Innym obowiązkiem, a jednocześnie uprawnieniem biskupów, jest koordynacja i kierowanie przepowiadaniem słowa Bożego w Kościele partykularnym. Prawodawca określa, że biskup diecezjalny może wydawać bardziej szczegółowe zarządzenia w materii kaznodziejskiej: „W wykonywaniu przepowiadania wszyscy powinni ponadto zachować normy wydane w tej sprawie przez biskupa diecezjalnego.”³² Naukę chrześcijańską można rozprzestrzynać z wykorzystaniem środków społecznego przekazu. Ten sposób przepowiadania prawodawca reguluje następująco: „Gdy idzie o przekazywanie nauki chrześcijańskiej przez radio lub telewizję, należy zachować przepisy wydane przez Konferencję Episkopatu.”³³

Kierownicza rola biskupa dotyczy także niektórych innych form głoszenia słowa, np. rekolekcji czy misji. „Proboszczowie zgodnie z zarządzeniem biskupa diecezjalnego powinni w pewnych okresach organizować to przepowiadanie, które nazywa się rekolekcjami i świętymi misjami, lub inne formy przepowiadania dostosowane do miejscowych potrzeb.”³⁴ Obowiązkiem biskupa jest również dotarcie ze słowem Bożym do osób, które nie mogą korzystać ze zwyczajnego duszpasterstwa, jak również do niewierzących. „Duszpasterze, zwłaszcza biskupi i proboszczowie, powinni troszczyć się, aby było głoszone słowo Boże również tym, którzy ze względu na warunki życia nie mogą dostatecznie korzystać z ogólnej i zwyczajnej opieki pasterskiej albo są jej całkowicie pozbawieni. Mają też zadbać o to, by ewangeliczne orędzie docierało do niewierzących mieszkających na danym terytorium,

---

³¹ Por. D. Bourgeois, *Duszpasterstwo Kościoła*, dz. cyt., s. 367-370.

³² KPK 1983, kan. 772 § 1. Wcześniejszy kształt tego kanonu, por. schemat z 1980 r. – can. 16, *Communicationes* 29 (1997), s. 96; 1982 r. – Schema Novissimum, can. 772 § 1. O różnorodnych zadaniach biskupa zmierzających do tego, aby słowo Boże było wiernie i skutecznie nauczane, por. Z. Grocholewski, „*Munus docendi*” biskupa, dz. cyt., s. 20-31.

³³ KPK 1983, kan. 772 § 2. Por. schemat z 1977 r. – kan. 13 § 3, PPK t. 11, z. 1, nr 21128; 1980 r. – can. 14 § 2, *Communicationes* 29 (1997), s. 95; 1982 r. – Schema Novissimum, can. 772 § 2. O różnych rozporządzeniach, które wydały poszczególne Konferencje Episkopatu, por. P. Urso, *Il ministero della parola divina*, dz. cyt., s. 41-42.

³⁴ KPK 1983, kan. 770. Por. schemat z 1977 r. – kan. 23, PPK t. 11, z. 1, nr 21145; 1980 r. – can. 21, *Communicationes* 29 (1997), s. 97; 1982 r. – Schema Novissimum, can. 770.

ponieważ również ich, tak samo jak wiernych, trzeba objąć duszpasterstwem.”³⁵

3. Uprawnienie prezbiterów i diakonów

Podmioty odpowiedzialne za posługę słowa są uporządkowane hierarchicznie. Dlatego kan. 757 Kodeksu z 1983 r. wskazuje na prezbiterów i diakonów: „Do własnych zadań prezbiterów, którzy są współpracownikami biskupów, należy głoszenie Ewangelii Bożej. Ten obowiązek spoczywa zwłaszcza na proboszczach oraz innych duszpasterzach, w stosunku do powierzonego im Ludu. Jest również rzeczą diakonów uczestniczyć w posłudze słowa, we wspólnocie z biskupem i jego prezbiterium.” Prezbiterzy wypełniają obowiązek głoszenia Ewangelii w zależności od biskupa i jego oczekiwań³⁶. Diakoni też uczestniczą w posłudze słowa w podporządkowanej relacji, we wspólnocie z biskupem i prezbiterium Kościoła partykularnego, na co wskazuje ten sam kan. 757³⁷.

Przytoczony wyżej kanon, wspólny dla przepowiadania i nauczania katechetycznego, znajduje rozwinięcie w kan. 764 Kodeksu z 1983 r.: „Z zachowaniem przepisu kan. 765, prezbiterzy i diakoni posiadają wszędzie władzę przepowiadania, za domyślną przynajmniej zgodą rektora kościoła, chyba że ta władza została ograniczona lub odwołana przez kompetentnego ordynariusza, albo na

---

³⁵ KPK 1983, kan. 771 §§ 1-2. Por. schemat z 1977 r. – kan. 24, PPK t. 11, z. 1, nr 21146-21147; 1980 r. – can. 22 §§ 1-2, *Communicationes* 29 (1997), s. 97; 1982 r. – *Schema Novissimum*, can. 771 §§ 1-2. Troska duszpasterska biskupa powinna ogarniać wszystkich, którzy na stałe lub czasowo przebywają na jego terytorium, również niechrześcijan i niewierzących, por. KPK 1983, kan. 383. Obowiązkiem biskupa jest także czuwać, aby nie wkrały się nadużycia w zakresie posługi słowa, por. tamże, kan. 392 § 2.

³⁶ Por. Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Instrukcja Kapłan głosiciel słowa, szafarz sakramentów i przewodnik wspólnoty w drodze do trzeciego tysiąclecia chrześcijaństwa*, 19.03.1999 r., Tarnów 1999, s. 26.

³⁷ Por. *Commento al Codice...*, P. V. Pinto, dz. cyt., s. 477. O prezbiterach, którzy współpracują z biskupem w posłudze słowa, jak również o udziale diakonów w tym zadaniu, por. schemat z 1977 r. PPK, t. 11, z. 1, nr 21119. Projekt z 1980 r. podobnie ujmował tenże kanon. Istotną różnicą względem poprzedniego projektu było wskazanie na głoszenie Ewangelii, jako własnego obowiązku prezbiterów, a nie że jest to pierwsze ich zadanie: „*Presbyteris, Episcoporum quidem cooperatoribus, proprium est Evangelium Dei annuntiandi (...)*”, *Communicationes* 29 (1997), s. 94; podobnie zadania prezbiterów i diakonów rysował projekt z 1982 r., por. *Schema Novissimum*, can. 757. O przepowiadaniu, które dokonuje się w komunii z biskupem, por. F. Lian Khen Thang, *De ministry of de word as one of the principal duties of the parish priest in the light of can. 528 § 1*, Romae 1997, s. 28-30; J. A. Coriden, *Introduction and commentary*, dz. cyt., s. 921.

podstawie prawa partykularnego jest wymagane wyraźne zezwolenie.” Polskie tłumaczenie kan. 764 mówi o władzy przepowiadania w odniesieniu do prezbiterów i diakonów. W tekście łacińskim prawodawca używa terminu *facultas*. Takie rozwiązanie prawne jest zdecydowanie innym od kan. 1328 CIC z 1917 r. Norma poprzedniego Kodeksu domagała się dla kapłanów i diakonów misji kanonicznej, której udzielał biskup. Misja ta była uczestnictwem we władzy jurysdykcyjnej biskupa³⁸. Podobne rozwiązania do tych z Kodeksu z 1917 r. proponował pierwszy projekt trzeciej księgi z 1977 r.³⁹ Aktualnie Kodeks nie nazywa tego uprawnienia misją kanoniczną, używa całkiem innego terminu technicznego. Czy jest to tylko proste zastąpienie jednego wyrazu innym, czy też za tą zmianą kryje się inna treść teologiczno-prawna⁴⁰?

Pytanie o termin, który oddałby najlepiej uprawnienie do przepowiadania słowa Bożego, przewijało się w toku prac Komisji Rewizji Kodeksu. W dyskusji nad projektem księgi trzeciej w 1980 r. sekretarz tej Komisji zgłosił dwie możliwości zmiany kanonu, który odnosił się do omawianego uprawnienia. Pierwsza z nich wyraźnie wskazywała na sakrament święceń, na mocy którego duchowni mogliby głosić słowo Boże we własnej diecezji, a poza nią na podstawie oddzielnego zezwolenia (*licentia*). Druga propozycja dopuszczała możliwość przepowiadania wszędzie, o ile właściwy ordynariusz tego nie zabronił; propozycja ta wskazywała na paralelizm *facultas* do przepowiadania z analogicznym uprawnieniem do

---

³⁸ „La predicazione secondo il can. 1328 del CIC 17 esigeva per qualsiasi sacerdote o diacono la *missio canonica* da parte del Vescovo, che non consisteva solo nell'accertamento dell'idoneità alla predicazione, ma in un mandato canonico, come emanazione di un potere originario del Vescovo”, *Commento al Codice...*, P. V. Pinto, dz. cyt., s. 479.

³⁹ Otrzymana misja była albo oddzielną decyzją przełożonego kościelnego, albo wiązała się z pełnieniem urzędu w Kościele, por. PPK, t. 11, z. 1, nr 21122, nr 21126-21128, 21134-21135. Na konieczność posiadania misji kanonicznej wskazywał również pierwszy Schemat Prawa Fundamentalnego: „Chociaż wszyscy wierni mają obowiązek współpracy w zakresie ewangelizowania, to jednak nikomu nie wolno wykonywać posługi głoszenia słowa Bożego w imieniu Kościoła, o ile nie otrzyma misji od kompetentnej władzy, czy to przez specjalne upoważnienie, czy też na skutek nadania urzędu, z którym na mocy świętych kanonów złączona jest ta posługa”, por. PPK, t. 3, z. 3, nr 6341.

⁴⁰ Nadmienić trzeba, że Kodeks z 1917 r. używał terminu misja kanoniczna (w can. 1328) w odniesieniu do całego przepowiadania słowa Bożego, natomiast oddzielnie sformułował określenie *concionandi facultas* (can. 1342 § 2), na uprawnienie do kaznodziejstwa. Ten drugi termin powszechnie interpretowano w literaturze kanonicznej i teologicznej jako misję kanoniczną.

spowiadania⁴¹. W trakcie dyskusji konsultorzy zgłaszali różne uwagi na ten temat. Powracano do rozróżnienia pomiędzy władzą święceń i jurysdykcji, co wówczas pociągało za sobą konieczność udzielenia misji kanonicznej. Inny członek Komisji zauważył, że pomiędzy *facultas* do spowiadania i *facultas* do przepowiadania istnieje analogia, choć nie kryje się pod tymi terminami ta sama treść. Wymóg misji, według innego konsultora, zawierał się w pojęciu urzędu – urząd dając prawo. Ostatecznie przyjęto drugą propozycję, która zakładała możliwość przepowiadania w całym Kościele (większość członków Komisji zgodziła się na określenie *ubique* – wszędzie), pod warunkiem braku sprzeciwu kompetentnego ordynariusza oraz zastrzeżeń prawa partykularnego⁴². Kolejna redakcja projektu z 1982 r. rozszerzyła ten kanon o domyślną zgodę rektora kościoła i w takiej postaci wszedł on do Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r.⁴³

Nowy Kodeks Prawa Kanonicznego, idąc za nauką Soboru Watykańskiego II, ściślej więc łączy *munus docendi* świętych szafarzy z sakramentem święceń. Fakt przyjętych święceń uprawnia i zobowiązuje do określonych działań w Kościele, w tym do przepowiadania słowa Bożego⁴⁴. „Kapłan jest przede wszystkim szafarzem słowa

⁴¹ Por. *Communicationes* 29 (1997), s. 33.

⁴² Por. *Communicationes* 29 (1997), s. 33-34.

⁴³ Por. *Schema Novissimum*, can. 764. W aktualnym Kodeksie zauważa się zróżnicowanie terminów, które odnoszą się do uprawnień poszczególnych podmiotów (*ius, facultas, licentia*). Te rozróżnienia nie są jednak zdefiniowane przez prawodawcę. Należy więc poprzez analogię do innych miejsc kodeksowych szukać ich pełnego znaczenia, por. J. A. Coriden, *Introduction and commentary*, dz. cyt., s. 926. Pojęcie *facultas*, podążając za J. M. Huels, można określić jako pewną kościelną władzę albo autoryzację konieczną do prawnego dokonania aktu ministerialnego bądź administracyjnego w imieniu Kościoła. Występują dwie zasadnicze grupy *facultates*: te, które udzielają władzy rządzenia, oraz te, które są autoryzacją (nie-jurysdykcyjne). Władza przepowiadania przynależy do tej drugiej grupy, por. tenże, *Privilege, faculty, indult, derogation: diverse uses and disputed questions*, *The Jurist*, 63 (2003) nr 2, s. 228; również termin *facultas* i *licentia*, por. tenże, *Permissions, authorizations and faculties in canon law*, *Studia Canonica* 36 (2002) nr 1, s. 25-58.

⁴⁴ Por. Konstytucja dogmatyczna o Kościele *Lumen gentium*, 21.11.1965 r., w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, Dekrety, Deklaracje, tekst polski*, Poznań 1968, nr 28; L. Chiappetta, *Il Codice di Diritto Canonico*, t. II, dz. cyt., s. 17; P. Urso, *Il ministero della parola divina*, dz. cyt., s. 33; J. A. Coriden, *Introduction and commentary*, dz. cyt., s. 925; V. Fagiolo, *Il munus docenti...*, dz. cyt., s. 33; G. Damizia, *La funzione di insegnare nella Chiesa*, dz. cyt., s. 616; J. H. Provost, *Brought together...*, dz. cyt., s. 353; J. M. Huels, *The ministry of the divine word*, *Studia Canonica* 23 (1989) nr 2, s. 339. Stan kanoniczny duchownych określa ich uprawnienia w Kościele, por. E. Tejero, *The teaching office of the*

Bożego, jest konsekrowany i posłany, by głosić wszystkim Ewangelię o Królestwie, wzywając każdego człowieka do posłuszeństwa wiary i prowadząc wierzących ku coraz głębszemu poznaniu i uczestniczeniu w tajemnicy Boga, objawionej i przekazywanej nam w Chrystusie.”⁴⁵

Na mocy prawa powszechnego prezbiterzy (diecezjalni oraz zakonni) i diakoni mogą wszędzie realizować posługę kaznodziejską. Uprawnienie, które wynika z kan. 764, pozwala na przepowiadanie praktycznie w całym Kościele. Nie ogranicza się ono tylko do jednego Kościoła partykularnego. O ile nie istnieją żadne odrębne zakazy, to prezbiter lub diakon może głosić słowo Boże w kaznodziejskiej formie również poza swoją diecezją.

Na zależność określonych uprawnień od sakramentu święceń wskazuje też inny kanon aktualnego Kodeksu. „Na mocy ustanowienia Bożego, przez sakrament kapłaństwa niektórzy spośród wiernych, naznaczeni w nim niezatartym charakterem, są ustanawiani świętymi szafarzami; są oni mianowicie konsekrowani i przeznaczani ażeby – każdy odpowiednio do swojego stopnia, wypełniając w osobie Chrystusa-Głowy zadania nauczania, uświęcania i kierowania – byli pasterzami Ludu Bożego.”⁴⁶

Uprawnienie prezbiterów i diakonów do przepowiadania słowa Bożego, jak zaznaczono powyżej, oddaje termin *facultas*. Wydaje się, że nie jest to proste zastąpienie *missio canonica* czy *concionan-*

Church, dz. cyt., s. 503. Na wzajemną zależność przepowiadania i sakramentu święceń wskazuje też analiza historyczna innego problemu, tj. możliwości przepowiadania święceń, por. W. Brandmüller, *Annuncio della parola e ordinazione. Il problema della predicazione dei laici alla luce della storia della Chiesa*, *Divinitas* 31 (1987) nr 1, s. 185. Połączenie zadań nauczycielskich z sakramentem święceń prowadzi do kolejnego wniosku, tj. że zadania te nie są pochodną władzy rządzenia. Zadania nauczycielskie Kościoła są odrębne względem władzy rządzenia, co do Soboru Watykańskiego II rozumiano inaczej. Znakiem tego było udzielanie misji kanonicznej do przepowiadania, tj. udzielano duchownym władzy jurysdykcyjnej dla realizacji zadania nauczania, por. A. Montan, *La funzione di insegnare della Chiesa*, dz. cyt., s. 146.

⁴⁵ Jan Paweł II, *Adhortacja Pastores dabo vobis*, 25.03.1992 r., Wrocław 1992, nr 26. Por. Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Dyrektorium o posłudze i życiu kapłanów*, 31.01.1994 r., Città del Vaticano 1994, nr 45-47; „Wyświęceni głosiciele słowa uczestniczą w pewnej mierze w zbawczym charakterze samego słowa nie tylko z tej racji, iż mówią o Chrystusie, lecz i dlatego, że głoszą słuchaczom Ewangelię, wyposażeni we władzę pochodzącą z udziału w konsekracji i postannictwie samego Wcielonego Słowa. (...) Przepowiadanie jawi nam się w ten sposób jako posługa wynikająca z sakramentu święceń i pełniona mocą władzy Chrystusa.”, *Kapłan głosiciel słowa...*, dz. cyt., s. 26-27.

⁴⁶ KPK 1983, kan. 1008.

di facultas, które to terminy znajdowały się w poprzednim Kodeksie Prawa Kanonicznego. Zaistniała zmiana wskazuje raczej na pogłębienie świadomości Kościoła na temat funkcji wynikających z sakramentu święceń.

Kodeks Prawa Kanonicznego z 1983 r. nie domaga się aktualnie jurysdykcji do przepowiadania słowa Bożego. Nie znaczy to, że nie ma żadnego uzależnienia od władzy kościelnej, od urzędu biskupiego. Biskup, obok generalnego nadania misji poprzez święcenia, ukonkretnia zadanie nauczycielskie przez postanie do określonych grup wiernych czy zadań duszpasterskich⁴⁷. Kapłan otrzymuje w święceniach ogólną możliwość głoszenia Ewangelii w całym Kościele, co nie zmienia pierwszorzędnej roli biskupa w zadaniach profetycznych⁴⁸. O tym, że władza przepowiadania (*facultas*) prezbiterów i diakonów jest uzależniona od urzędu biskupiego oraz że nie jest równorzędna w zestawieniu z prawem biskupów, świadczy kan. 764. Kodeks wyznacza ograniczenia, trzy uwarunkowania do korzystania przez prezbiterów i diakonów z tego uprawnienia.

Prezbiter lub diakon może korzystać z władzy przepowiadania, o ile nie zabronił czy nie ograniczył mu tej władzy kompetentny ordynariusz (przy zaistnieniu słusznej i poważnej przyczyny). Możliwość dokonania takiego ograniczenia jest pierwszym warunkiem do korzystania z analizowanego *facultas*⁴⁹. Prezbiterzy i diakoni współuczestniczą bowiem w przepowiadaniu w relacji podporządkowania. Głoszenie słowa Bożego dokonuje się w głębokiej zgodności i przy aprobacie biskupa⁵⁰. Kompetentnym ordynariuszem dla

⁴⁷ Por. J. A. Fuentes, *Introducción y comentario*, dz. cyt., s. 83. 98.

⁴⁸ „(...) Oznacza to, że chociaż pojęcie misja kanoniczna (...) zostało tu zastąpione terminem *władza*, to przecież – wedle myśli prawodawcy kościelnego – przepowiadanie pozostaje szczególną formą ewangelizacji, która zakłada wypełnianie pierwotnego prawa, przysługującego przede wszystkim biskupowi. Zmiana dyscypliny w stosunku do pierwszej kodyfikacji prawa kanonicznego nie da się sprowadzić tak po prostu do radykalnego uproszczenia norm dotyczących przepowiadania, gdyż polega ona przede wszystkim na uznaniu, że święcenia upoważniają do swobodnego domniemania możliwości głoszenia wszędzie Ewangelii przez prezbiterów i diakonów.”, L. Gerosa, *Prawo Kościoła*, dz. cyt., s. 115.

⁴⁹ Poważną przyczyną np. byłoby nauczanie, które wypacza prawdy wiary albo dyscyplinę Kościoła, albo narusza dobre imię wiernych, por. J. A. Fuentes, *Introducción y comentario*, dz. cyt., s. 105.

⁵⁰ Por. F. Coccopalmerio, *Il ministero del parroco nel nuovo Codice di Diritto Canonico*, *Orientamenti Pastoralni* 33 (1985) nr 5, s. 17. Z podporządkowaniem kapłanów i diakonów kierownictwu biskupa wiąże się troska tego ostatniego, aby słowo Boże było

głosiciela słowa, tj. dla konkretnego prezbitera czy diakona, jest przede wszystkim własny ordynariusz. Kompetentnym, aby móc zabronić przepowiadania, będzie także każdy ordynariusz miejsca, na terenie którego następuje przepowiadanie. „Wydaje się, że biskup diecezjalny nie powinien ustanawiać zakazu głoszenia słowa w stosunku do wszystkich obcych kapłanów, gdyż zakaz taki byłby sprzeczny z myślą prawodawcy.”⁵¹

Drugie ograniczenie wynika z prawa partykularnego. Może ono stanowić, że wyraźne i oddzielne zezwolenie (*lege particulari licentia*) pozwala na korzystanie z uprawnienia do przepowiadania⁵².

Trzecim warunkiem jest zgoda, przynajmniej domyślna, rektora kościoła. W sytuacji, gdy przepowiadanie skierowane będzie do zakonników i prowadzone w ich kościołach lub kaplicach, dodatkowo wymagana jest zgoda przełożonego zakonnego, kompetentnego według konstytucji⁵³.

Pośród prezbiterów i diakonów, którzy korzystają z władzy przepowiadania w myśl kan. 764, wyróżniają się proboszczowie. Na to zróżnicowanie wskazuje wcześniej przytoczony kan. 757, który zleca posługę słowa zwłaszcza proboszczom, potem innym prezbite-

---

wiernie i skutecznie nauczone. Troska ta obliuguje biskupa do przygotowania kapłanów i ich nieustannej formacji w kontekście posługi nauczania, por. Z. Grocholewski, „*Munus docendi*” biskupa, dz. cyt., s. 22-25; por. także B. F. Griffin, *The pastor's role and some implications for seminars*, w: *Code, community, ministry. Selected studies for the parish minister. Introducing the revised Code of Canon Law*, ed. J. H. Provost, Washington 1983, s. 75-76.

⁵¹ J. Syryjczyk, *Przepowiadanie słowa Bożego...*, dz. cyt., s. 131.

⁵² „Zakonnicy dopuszczani są do posługi kaznodziejskiej we własnych klasztorach przez swoich przełożonych. Jeżeli zostają skierowani z posługą do archidiecezji, starają się za pośrednictwem swojego ordynariusza o upoważnienie wydane przez biskupa diecezjalnego.”, Synod Archidiecezji Przemyskiej 1995-2000. Statuty i aneksy, Przemysł 2000, statut 240; oraz w odniesieniu do misji parafialnych: „O zamierzonych misjach parafialnych, proboszcz powiadamia Kurie Metropolitalną, przynajmniej na trzy miesiące przed planowanym terminem misji, podając personalia misjonarzy i prosząc o błogosławieństwo oraz upoważnienie wydane przez biskupa diecezjalnego dla kapłanów spoza archidiecezji.”, tamże, statut 251 § 1. „Kapłani instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostołskiego przeznaczeni do pracy na terenie Archidiecezji, na prośbę Wyższego Przełożonego, otrzymują od Arcybiskupa jurysdykcję do spowiadania i głoszenia Słowa Bożego na okres kanonicznego pobytu w domu zakonnym.”, IV Synod Archidiecezji Warszawskiej, Warszawa 2003, statut 119. Termin „jurysdykcja” w aktualnym prawodawstwie wydaje się, że nie jest odpowiedni, gdyż sugeruje zależność przepowiadania od władzy jurysdykcyjnej. Tym samym mniej ukazuje zależność kaznodziejskiego głoszenia słowa Bożego od sakramentu święceń.

⁵³ Por. KPK 1983, kan. 765.

rom i na końcu diakonom. Z wyróżnieniem proboszczów w zakresie całej posługi słowa koresponduje też inny zapis w Kodeksie z 1983 r. „Proboszcz jest obowiązany zatroszczyć się o to, ażeby przebywającym w parafii głoszone było nieskażone słowo Boże. Stąd zabiega o to, by wierni byli właściwie o prawdach wiary pouczeni, zwłaszcza przez głoszenie homilii w niedziele i święta nakażane oraz przez nauczanie katechetyczne (...).”⁵⁴ Każdy proboszcz korzysta z uprawnienia płynącego z kan. 764, ale jest też zobowiązany do przepowiadania słowa Bożego, z racji pełnionego urzędu⁵⁵. Głoszenie Ewangelii nie jest dodatkowym atrybutem proboszcza, ale własnym zadaniem przez to, że jest on pasterzem parafii⁵⁶. W pasterskich zadaniach proboszcza współuczestniczą inni wierni. Przede wszystkim są nimi wikariusze parafialni, następnie inni prezbiterzy, diakoni i świeccy⁵⁷.

⁵⁴ Tamże, kan. 528 § 1. Proboszcz jako własny pasterz wspólnoty parafialnej, realizuje potrójną misję Kościoła, por. tamże, kan. 519. Jest to także ogólnie rozumiana misja nauczania, w której zawiera się element kaznodziejski, por. R. Kamiński, *Ewangelizacja parafii przez kaznodziejstwo*, Roczniki Teologiczno Kanoniczne 40 (1993) z. 6, s. 63-73; Z. Narecki, *Homilia a ewangelizacja parafialna*, Roczniki Teologiczno Kanoniczne 40 (1993) z. 6, s. 115-133; D. Bourgeios, *Duszpasterstwo Kościoła*, dz. cyt., s. 371-374; J. Gręzlikowski, *Postuga proboszcza w parafii*, Ateneum Kapłańskie 134 (2000) z. 2, s. 243-261. Przyszli głosiciele słowa Bożego powinni być odpowiednio przygotowani do realizacji tego ważnego zadania. O przygotowaniu kandydatów do kapłaństwa pod kątem homiletycznym, por. KPK 1983, kan. 256 § 1. Por. również o przygotowaniu bliższym i dalszym do posługi słowa, II Polski Synod Plenarny (1991-1999), Poznań 2001, s. 178.

⁵⁵ Por. L. Chiappetta, *Il manuale del parroco. Commento giuridico-pastorale*, Roma 1997, s. 317-318; F. Lian Khen Thang, *De ministry of de word...*, dz. cyt., s. 18-21. Dodać tu można, że poza terenem swojej parafii proboszcz podlega wszystkim uwarunkowaniom, które wynikają z kan. 764, por. L. P. Kung Sang, *„Munus docendi” dei parroci nel diritto canonico (can. 528 § 1)*, Roma 1995, s. 184-185.

⁵⁶ Por. Kongregacja ds. Duchowieństwa, Instrukcja – Kapłan, pasterz i przewodnik wspólnoty parafialnej, 04.08.2002 r., Poznań 2002, nr 20; M. Rivella, *Il parroco come evangelizzatore: l'esercizio del „munus docendi” (c. 528 § 1)*, Quaderni di Diritto Ecclesiale 6 (1993), s. 23; J. L. Santos, *La funcion de enseñar, en la parroquia, w: Nuevo Derecho Parroquial*, por. J. Manzanares, A. Mostaza y J. L. Santos, Madrid 1987, s. 92-93; F. Lian Khen Thang, *De ministry of de word...*, dz. cyt., s. 21-28.

⁵⁷ Por. KPK 1983, kan. 519, 545; L. Chiappetta, *Il manuale del parroco*, dz. cyt., s. 321-322; F. Coccopalmerio, *Il ministero del parroco nel nuovo Codice*, dz. cyt., s. 28-32; F. Lian Khen Thang, *De ministry of de word...*, dz. cyt., s. 30-34. Diakoni, w razie niemożności sprawowania Eucharystii przez proboszcza lub innych prezbiterów, powinni przewodniczyć celebracjom niedzielnym wiernych, por. Kongregacja Kultu Bożego, *Christi Ecclesia*, 02.06.1988 r., w: *Enchiridion Vaticanum. Documenti ufficiali della Santa Sede 1988-1989*, t. 11, Bologna 1992, nr 29. Na temat diakonów posługujących we wspólnotach, w których brakuje kapłana, por. także E. Petrolino, *Diakoni, Zwiastuni słowa Bożego szafarze ołtarza i miłosierdzia*, Kraków 2002, s. 92-106.

Również zadanie głoszenia słowa Bożego z urzędu wypełniają rektorzy kościołów⁵⁸. To samo zadanie dotyczy kapelanów: „Kapełan winien być wyposażony we wszystkie uprawnienia, których wymaga właściwe sprawowanie troski pasterskiej. Oprócz tego, co przyznaje kapelanowi prawo partykularne lub specjalna delegacja, posiada on na mocy urzędu władzę spowiadania wiernych powierzonych jego pieczy, a także głoszenia im słowa Bożego (...).”⁵⁹ Wskazanie na urzędy duszpasterskie, które zobowiązują do głoszenia słowa Bożego, uzupełnia jedynie główną myśl. Zasadnicze uprawnienie i zobowiązanie do przepowiadania wypływa z sakramentu święceń. Sprawowanie urzędów duszpasterskich jeszcze bardziej zobowiązuje, choć już z innego tytułu, do posługi nauczania.

Zakończenie

Słowo Boże jest darem dla całego Kościoła. W przekazywaniu tego daru uczestniczą m.in. duchowni. Prawo wyraźnie określa, że jest to ich ważny obowiązek.

Zadanie przepowiadania słowa Bożego realizują przede wszystkim biskupi, którzy mogą i powinni głosić orędzie zbawienia w całym świecie, co jest ich prawem a nie przywilejem. Głoszą oni słowo Boże osobiście. Również zadaniem biskupów, jako przełożonych Kościołów partykularnych, jest koordynacja i nadzorowanie przepowiadania.

W misji prorockiej Kościoła uczestniczą także kapłani i diakoni. Zauważa się w aktualnym prawodawstwie kościelnym rozszerzenie uprawnienia kapłanów i diakonów do przepowiadania. Głoszenie słowa Bożego jest obowiązkiem i uprawnieniem wynikającym z sakramentu święceń. Uprawnienie to podlega jednakże pewnemu ograniczeniu. Może być ono odwołane przez kompetentnego ordynariusza. Zależy też od prawodawstwa partykularnego oraz od zgody rektora kościoła, w którym ma miejsce przepowiadanie.

Kwestią, która – jak się wydaje – wymaga dalszego studium, jest odniesienie przepowiadania do sformułowania „in persona Christi”. Pojawia się pytanie o dalsze implikacje teologiczne i kanoniczne, które łączą się z przepowiadaniem osób duchownych, gdy głoszą słowo Boże w trakcie liturgii – „w imieniu Chrystusa”.

⁵⁸ Por. KPK 1983, kan. 556, 562; L. Chiappetta, *Il manuale del parroco*, dz. cyt., s. 318.

⁵⁹ KPK 1983, kan. 566 § 1.

Ministers of Preaching in Code of Canon Law

Ministers help people to recognize Christ's face. One of the many ways to do it is preaching the Word of God. This article analyzes preaching functions of ministers in the actual canon law. Bishops are responsible for the ministry of the divine word. They can preach on the whole world. In a particular church they are moderators of the preaching.

Presbyters and deacons help in this function. In the actual canon law they can preach because their ordinations. This is a change with the previous law. Faculty of the preaching could be restricted by a competent ordinary or particular law, and it is used with a presumed consent of the rector of the church.

Some theological and canonical problems in preaching are with the expression „in persona Christi”. Ministers preach „in persona Christi”, especially during the Holy Mass. This fact eliminates lay preaching in the Eucharistic, but it needs some more searching.